

Громадська організація Ліга соціальних працівників України

Україна, Київ – 03150, вул. Антоновича, 72, код ЄДРПОУ: 21708269,
р/р: UA913052990000026000005030829 в АТ КБ «ПРИВАТБАНК» МФО 305299
тел. (044)287-77-70, www.ligasocial.org, e-mail: lswu@ukr.net

НАКАЗ

від 22.07.2024

№ 30/24

Про затвердження політик, процедур
та інструкцій

З метою упорядкування діяльності Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити такі, що додаються:

- Політику проведення закупівель Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (нова редакція);
- Політику захисту дітей Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (нова редакція);
- Антикорупційну програму Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;
- Політику та процедури протидії шахрайству, відмиванню грошей та фінансуванні тероризму та іншим неналежним практикам Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (нова редакція);
- Положення про облікову політику Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (нова редакція);
- Політику моніторингу та оцінки діяльності Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (нова редакція);
- Політику здійснення оплати праці Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;
- Політику управління готівковими коштами Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;
- Політику та процедури відряджень Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;
- Політику працевлаштування та розвитку персоналу Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (нова редакція);
- Політику та процедури розробки та управління проектами Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;

- Інструкцію з інвентаризації Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;

- Інструкцію з управління активами Громадської організації «Ліга соціальних працівників України»;

- Інструкцію із загального адміністрування Громадської організації «Ліга соціальних працівників України».

2. Визнати такими, що втратили чинність:

- п.1 наказу від 02.06.2023 № 5/23;

- наказ від 30.11.2023 № 25/23

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на виконавчого директора Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» Галайдюк В.В.

4. Виконавчому директору Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» (ЛСПУ) Галайдюк В.В. вжити заходів щодо ознайомлення персоналу ЛСПУ із затвердженими політиками та інструкціями.

Президент

Світлана ТОЛСТОУХОВА

ПОЛІТИКА З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ
ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«ЛІГА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ УКРАЇНИ»

(Стандарти, процедури та практика, які використовує Ліга соціальних працівників України, задля створення безпечного середовища для дітей і забезпечення їхньої участі)

Вступ

Ліга соціальних працівників України – об’єднання, метою якого є захист соціальних, економічних, творчих, інших законних прав та інтересів працівників соціальної сфери; зміцнення престижу професії соціального працівника та його ролі у суспільстві; впровадження кращих соціальних практик з метою надання якісних соціальних послуг відповідно до потреб членів громади.

Базові цілі та завдання Ліги:

- реалізація власних та участь у місцевих, національних і міжнародних програмах соціальної підтримки та соціального становлення дітей, сімей і молоді;
- проведення соціальних та аналітичних досліджень;
- сприяння соціально-профілактичній роботі, спрямованій на запобігання та подолання негативних явищ в дитячому і молодіжному середовищі;
- підтримка сімей, які взяли на виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;
- розробка й упровадження соціальних стандартів і критеріїв оцінки ефективності надання соціальних послуг, системи супервізії в соціальній роботі;
- участь в організації громадського соціального моніторингу;
- соціальна адвокація з представлення і захисту інтересів і прав дітей, сімей, молоді, членів Ліги;
- організація благодійної допомоги фізичним і юридичним особам, громадським організаціям соціальної сфери, соціальним працівникам, заснування та виплати стипендій, присудження премій, благодійних пожертв;
- розробка нормативно-правових актів у галузі соціальної роботи.

Особливою категорією опікування Ліги соціальних працівників України є діти, які за різних обставин життя не мають/втратили надійний захист і підтримку біологічної родини, тому перебувають у зоні підвищеного ризику їх безпеці, здоров’ю, життю, розвитку, дотримання прав, участі у вирішенні питань, які стосуються їх долі.

Ми усвідомлюємо відповідальність за захист прав дітей, з якими ми працюємо. Для запобігання неналежному поведінню та проявам насильства щодо них, а в разі заподіяння шкоди – невідкладного реагування, для членів Ліги соціальних працівників України, осіб, з якими ми співпрацюємо (волонтерів, надавачів послуг, експертів, партнерів, інших осіб), розроблена ця Політика в питаннях захисту дітей (види і форми насильства у Додатку 1).

Термінологія

У цьому документі використовуються терміни з таким значенням:

дитина – правовий статус дитини має особа до досягнення нею повноліття (18 років), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повноліття раніше;

вразливий дорослий – повнолітня особа (будь яка особа віком старше 18 років), яка внаслідок впливу різних чинників (як зовнішніх, так і внутрішніх) має підвищений ризик потрапляння в складні життєві обставини або вже перебуває в них, і неспроможна самотійно їх подолати;

волонтер – повнолітня особа, яка добровільно здійснює неприбуткову суспільно-корисну діяльність відповідно до програмних завдань Ліги шляхом надання безоплатних робіт та послуг та не отримує платні від Ліги;

експерт – особа відповідної освіти та кваліфікації, залучена до виконання програмних завдань Ліги різного рівня складності, яка надає консультаційну та практичну допомогу;

Етичний кодекс – Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи, затверджений наказом Міністерства України у справах молоді та спорту від 09.09.2005 № 1965 «Про затвердження Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України»;

Ліга – ГО «Ліга соціальних працівників України»;

надавач послуг — юридична або фізична особа, фізична особа-підприємець, включена до розділу «Надавачі соціальних послуг» Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, яка в установленому порядку уповноважена здійснювати роботу на відповідній території та несе за це відповідальність згідно із законодавством України (<https://www.msp.gov.ua/content/reestr-nadavachiv-socialnih-poslug.html?PrintVersion>);

партнер — фізична або юридична особа, з якою співпрацює/взаємодіє Ліга за різними напрямками діяльності, спільно реалізує проєкти або інші заходи. Такі партнери можуть працювати з дітьми безпосередньо або опосередковано;

Політика Ліги — Політика ГО «Ліга соціальних працівників України» з питань захисту прав дітей;

цільові групи політики — діти, молодь, сім'ї з дітьми, які за різних обставин опинились чи мають високі ризики опинитись у несприятливих/загрозливих умовах життя і не спроможні їх самотійно подолати.

Розділ 1. Ключові принципи захисту дітей, механізми їх дотримання в процесі реалізації програмної діяльності.

Діяльність Ліги та принципи цієї Політики ґрунтуються на стандартах захисту прав дитини, встановлені, зокрема, Конвенцією ООН про права дитини (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text), Європейською Конвенцією про здійснення прав дітей (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text), Європейською конвенцією про контакт з дітьми (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_659#Text), Європейською конвенцією про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_327#Text), Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text), Стратегією Ради Європи з прав дитини на 2022-2027 pp. (<https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4>).

В останньому документі, зокрема, визначено шість **пріоритетних напрямків для гарантування прав дитини**:

1. Свобода від насильства для всіх дітей;
2. Рівні можливості та соціальне включення для всіх дітей;
3. Доступність технологій для всіх дітей і їх безпечне використання;
4. Дружнє до дитини правосуддя для всіх дітей;
5. Надання права висловлюватися кожній дитині;
6. Права дітей у кризових і надзвичайних ситуаціях.

Ліга визнає, що безпека, добробут та інтереси дітей і вразливих дорослих є найважливішими за будь-яких обставин.

Ліга визнає своїм обов'язком дбати про захист цих категорій під час реалізації програмних завдань, виконання проєктів або в результаті отримання інформації від членів Ліги, волонтерів, партнерів тощо.

Головний принцип, яким керується Ліга, є цілковите несприйняття будь-яких форм насильства, жорстокості, нехтування чи інших проявів неналежного поводження з дитиною.

Для жодного співробітника, партнера, волонтера, інших осіб, з якими співпрацює Ліга, неприпустимими є дії чи поведінка, яка може нанести шкоду дитині чи сприйматись нею або її законними представниками як загрозна чи провокативна.

Неприпустимим є ігнорування поведінки будь-яких осіб (в т.ч. законних представників дитини) чи інформації про випадки, як таких, що становлять загрозу дитині.

Ліга визначає для своєї діяльності такі ключові принципи захисту дітей:

- * кожна дитина є рівною у правах з іншими на захист від насильства, жорстокого поводження, експлуатації, дискримінації за різними ознаками;
- * кожна дитина є індивідуальною у своїх потребах, здібностях, можливостях, уподобаннях, віруванні, культурно-освітніх запитах, що не може бути підставою для її сегрегації;
- * кожна дитина має бути обізнана з процедурами, планами роботи чи іншими діями стосовно неї, залучена до цієї діяльності, її думка має бути врахована найкращим чином;
- * кожний член Ліги, партнер, експерт, надавач послуг, волонтер, інша особа, залучені до спільної діяльності, несуть особисту відповідальність за забезпечення захисту дітей, дотримання умов конфіденційності на всіх етапах роботи, терпимості до індивідуальних потреб, особливостей поведінкових проявів, що може бути зумовленим травматичним досвідом чи складними умовами життя і впливом найближчого оточення; приймає і неухильно дотримується цінностей захисту прав дитини, у разі конфлікту інтересів надає пріоритет благополуччю дитини.

Механізмами дотримання прав дітей у процесі програмної діяльності Ліги є:

- * обізнаність (забезпечення обізнаності членів Ліги та інших осіб з правами дитини, проблемами порушення цих прав, жорстокого поводження й дискримінації та пов'язаних з цим ризиків; забезпечення обізнаності дітей, з якими працює Ліга, зі своїми правами, діями у разі жорстокого або провокативного поводження з ними, в т.ч. до кого і як звертатись у випадку порушення прав, жорстокого поводження, насильства чи їхньої загрози);
- * профілактика (запобігання порушенням прав дитини, вчиненню насильства і жорстокості шляхом створення й підтримки середовища, яке толерує гуманні підходи, підтримує культуру сімейних відносин, метою якого є запобігання та припинення будь-яких дій або бездіяльності, як навмисних, так і випадкових, що породжують загрозу будь-якої форми насильства щодо дітей та вразливих дорослих);
- * інформування (запровадження чіткої процедури інформування про зловживання й неухильне дотримання її членами Ліги та іншими особами);
- * реагування (вжиття практичних заходів у разі виникнення підозри або отримання повідомлення про зловживання щодо дитини);
- * залучення для співпраці й консультування експертів і партнерів високого рівня;
- * залучення дітей для розробки й упровадження програм і проєктів, урахування їхньої думки;

* відкритість у своїй діяльності, контроль і моніторинг за реалізацією програмних завдань, публічна звітність про результати роботи.

Складовою цієї Політики є “Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи” (Про затвердження Етичного кодексу... | від 09.09.2005 № 1965 (rada.gov.ua).

Розділ 2. Поширення політики, підвищення обізнаності, відповідальність працівників.

Запобігання та попередження на випадки та підозри щодо захисту дітей.

Процедура повідомлення й документування фактів небажаної/неприйнятної поведінки, зокрема дій насильницького характеру чи підозри на їх учинення.

Моніторинг Політики.

Поширення політики

Відповідальність за організацію всіх заходів, спрямованих на реалізацію принципів і вимог цієї Політики покладено на Відповідальну за дотримання норм цієї Політики особу.

Голова правління призначає з числа членів Ліги Відповідальну за дотримання норм цієї Політики особу (Сланцева Ірина Іванівна, тел. 050 410 07 88, irinayelantseva@gmail.com).

Ліга вимагає від своїх співробітників відданості цінностям прав дитини та вразливих осіб.

Для формування належного рівня культури захисту дітей та вразливих дорослих, відповідальну за дотримання норм цієї Політики особу проводить з новими співробітниками/членами Ліги інформаційну сесію для ознайомлення із Політикою та періодичні заходи для інформування чинних працівників/членів.

Ознайомлення з Політикою та погодження щодо її дотримання засвідчується підписом члена Ліги на Аркуші ознайомлення з Політикою, який є складовою частиною документації Ліги.

Порушення цієї Політики є підставою для позбавлення членства в Лізі.

Ліга з метою поширення ідеалів Політики на центральному та місцевому рівнях бере участь у розробці та прийнятті рішень, які стосуються життя та прав цільових груп Політики, проводить інформаційні кампанії, реалізує соціальні проєкти, сприяє розробці та впровадженню системи професійної освіти, підвищенню кваліфікації та сертифікації соціальних працівників-членів Ліги.

Запобігання та попередження

Ліга декларує, що наявність цієї Політики створить умови для захисту прав дітей та вразливих дорослих, захисту членів Ліги та захисту її репутації.

Усі, хто працює з Лігою (для, на або від імені), повинні дотримуватися цієї політики у будь-який час.

З метою виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати загрозу вчинення насильства чи іншого виду жорстокого поводження щодо дітей і вразливих дорослих, а також визначення вірогідності його продовження чи повторного вчинення, настання тяжких або особливо тяжких наслідків, Ліга проводить оцінку ризиків такого поводження.

Оцінка ризиків здійснюється в ході виконання програмних завдань (реалізації проєктів) на підставі анкет, сформованих під час спілкування з представниками цільових груп, візуальної оцінки, аналізу наявних задокументованих випадків жорстокого поводження, наслідків вжитих заходів реагування тощо.

Результати оцінки ризиків використовуються для визначення рівня небезпеки, який враховується під час надання допомоги постраждалим особам, а також під час застосування заходів протидії проявам насильства чи іншим формам жорстокого поводження.

Процедура повідомлення

Член Ліги, якому стало відомо про факти насильства чи загрози його вчинення, невідкладно повідомляє про це Відповідальну особу для документування та вжиття заходів протидії такому поведженню (Єланцева Ірина Іванівна, тел..0504100788, irinayelantseva@gmail.com).

Відповідальну особу Ліги визначає Голова правління, а у кожному осередку – її керівник.

Дії Відповідальної особи у разі отримання повідомлення:

- реєструє в журналі звернень інформацію про жорстоке поведження чи насильство, а також про вжиті заходи протидії таким діям;
- у разі звернення до Ліги постраждалої особи, вживає заходи для забезпечення безпеки постраждалій особі/дитині, надає такій особі інформацію про її права, медичну, соціальну, психологічну допомогу, якими вона може скористатися, контакти уповноважених структур (у тому числі зазначені в Додатку 2 до цієї політики);
- невідкладно протягом 3-х годин інформує відповідні компетентні органи (службу у справах дітей, відповідного надавача послуг);
- протягом однієї доби інформує уповноважений підрозділ органу Національної поліції про отримання повідомлення про вчинення насильства;
- інформує про вжиті заходи суб'єкта, від якого надійшло повідомлення про жорстоке поведження чи вчинення насильства або щодо якого було виявлено факти насильства. З дитиною розмова проводиться з урахуванням її віку, психологічного стану, здатності усвідомлювати обставини. Важливо роботу організувати таким чином, щоб якомога менше коло осіб обговорювали з дитиною ситуацію, не допускати повторних бесід чи опитувань дитини;
- за виявлення фактів порушення Політики з боку члена Ліги, Відповідальна особа ініціює перед керівництвом проведення перевірки і вжиття заходів відповідальності до такої особи. З цією метою голова (керівник) призначає особу або групу осіб для проведення перевірки. **У разі підтвердження підозр особа, винна в порушенні Політики, несе дисциплінарну та/або іншу, передбачену законодавством, відповідальність.**

Забезпечення конфіденційності на всіх етапах розгляду і документування.

Обробка персональних даних щодо особи, яка повідомила про прояв насильства чи загрозу його вчинення, або постраждалої особи здійснюється за згодою такої особи або її законного представника з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних».

Надання будь-якої інформації про ситуацію можливе лише особам, які безпосередньо долучені до процесу розслідування або надання допомоги.

Конфіденційна інформація стосовно дитини зберігається у місці з обмеженим доступом.

Моніторинг реалізації політики.

З метою моніторингу й оцінки дотримання цієї Політики Ліга проводить періодичне анкетування представників цільових груп та своїх співробітників/членів, аналізує задокументовані випадки порушення цієї Політики.

Періодичність проведення моніторингу та оцінки визначається наказом Голови правління Ліги).

Ліга інформує громадськість про свою Політику шляхом розміщення на власному веб-сайті відповідної інформації, а також своїх контактних даних, інших установ (організацій), до яких слід звернутися у випадку насильства.

Політику буде переглянуто через рік після розробки, а потім кожні три роки, або за таких обставин:

- зміни в чинному законодавстві України та/або підзаконних нормативно-правових актах, що стосуються сфери застосування Політики;
- в результаті будь-яких інших значних змін або подій, які можуть впливати на характер та якість програм, спрямованих на сприяння забезпеченню прав цільових груп Політики.

Розділ 3. Співпраця із ЗМІ

З метою виконання програмних завдань, просування цілей та принципів цієї Політики, залучення громад до підтримки уразливих категорій, захисту дітей Ліга активно співпрацює із ЗМІ, бере участь у розробці та поширенні соціальної реклами.

Представлення Політики Ліги в ЗМІ на центральному рівні здійснює її керівник/керівниця або визначена ним/нею особа. На регіональному рівні — керівники/керівниці місцевих осередків або визначені ними особи.

Політика Ліги зорієнтована на дотримання права особи/дитини на конфіденційність і захист персональної інформації з метою запобігання нанесенню шкоди. Поширення інформації (у тому числі фото та відео) стосовно дітей та вразливих дорослих можливе лише як презентація їхньої участі у публічних заходах, проєктах, дослідженнях, які проводить Ліга. Не поширюються фото- та відеоматеріали, які несуть ризик дотриманню права на приватне та сімейне життя дитини/особи.

Оприлюднення (публікація) фото та відео цільових груп Політики можливе виключно за умови отримання усвідомленої письмової згоди дитини та її законних представників на відео-, фотозйомку, форми її поширення.

Обов'язковими є роз'яснення умов та наслідків поширення відео та фото, де зображена дитина, та інформування про можливість відмови від зйомки.

Соціальні медіа, такі як Інтернет-блоги, Facebook, інші соціальні мережі, дозволяють комунікувати з представниками цільових груп, колегами, представниками інших організацій. Ліга підтримує відкритий діалог, обмін інформацією та знаннями.

Члени Ліги, використовуючи соціальні мережі, забезпечують збереження конфіденційної інформації, поважають приватне життя клієнтів або колег та авторські права.

Поширення тем, які висвітлюють тенденції щодо порушення прав дитини або вразливих груп осіб, що стали відомі у процесі документування, здійснюється за умови збереження конфіденційної інформації про особу.

Неприпустимим є розповсюдження матеріалів, які поширюють стереотипи та негативні практики щодо дітей/осіб, пов'язаних із їхнім статусом, станом здоров'я, культурними та освітніми потребами, несуть інформацію, що може бути ризиком порушенню права приватного та сімейного життя або неналежного поведіння.

У разі підозри поширення або участі в обговоренні подібних тем, до членів Ліги застосовуються дисциплінарні санкції.

Додаток 1

Жорстоке поводження з дітьми та зневажання їх інтересами можуть мати різні види та форми, але наслідком цього завжди є:

- серйозна шкода для здоров'я, розвитку та соціалізації дитини;
- нерідко - погроза для життя дитини.

До жорстокого поводження з дітьми відносяться:

Фізичне насильство - нанесення дитині батьками або особами, що їх замінюють, фізичних травм, різних тілесних ушкоджень, які завдають шкоди здоров'ю дитини, порушують її розвиток або позбавляють дитину життя. Фізичне насильство включає також залучення дитини до вживання наркотиків, алкоголю, давання їй отруйних речовин або медичних препаратів, а також спроби задушення або утоплення.

У деяких сім'ях як дисциплінарний захід використовують різні види фізичного насильства - від потиличників та ляпасів до шмагання ремнем. Необхідно усвідомлювати, що фізичне насильство - це, дійсно, брутальне застосування фізичної сили, до того ж воно завжди супроводжується словесними образами, що поглиблює ще й завдану дитині психічну травму. Це все, безсумнівно, є прямим порушенням прав і свобод людини та приниженням особистості дитини.

Сексуальне насильство або розбещення - використання дитини дорослим або іншою (зазвичай набагато старшою) дитиною для задоволення сексуальної потреби або одержання користі. Сексуальне насильство включає статеві зносини (коїтус), оральний і анальний секс, взаємну мастурбацію, інші тілесні контакти зі статевими органами. До сексуального розбещення відносяться також залучення дитини в проституцію, порнобізнес, оголення перед дитиною статевих органів та сідниць, підглядання за ним, коли він цього не підозрює: під час роздягання, відправлення природних потреб.

Психологічне (емоційне) насильство - постійні або періодичні словесні образи дитини, погрози з боку батьків, опікунів, інших осіб, приниження її людської гідності, звинувачення в тому, в чому вона не винна, демонстрація нелюбові, неприязні до дитини.

До цього виду насильства належить також постійна брехня, обдурювання дитини. В результаті дитина втрачає довіру до дорослих, а також до вимог, що висуваються до дитини і не відповідають її віковим можливостям.

Зневажання інтересами і потребами дитини - відсутність належного забезпечення основних потреб дитини в їжі, одязі, житлі, вихованні, медичній допомозі через ряд об'єктивних причин (бідність, психічне захворювання, недосвідченість), а також без них.

Типовим є приклад зневажливого ставлення до дітей - залишення їх без нагляду, що часто призводить до нещасних випадків.

Одним із проявів жорстокого поводження є відсутність любові у жінки до дитини, коли вона ще знаходиться в утробі матері, тобто небажання вагітності. Її, яка ще ніяк себе не виявила, вже не люблять, не думають та не турбуються про неї.

Діти, якими знехтували ще до народження, народжуються раніше терміну вдвічі частіше, ніж діти від бажаної вагітності. Вони часто мають низьку масу тіла, частіше хворіють у перші місяці життя, гірше розвиваються.

Будь-який вид жорстокого поводження з дітьми призводить до різноманітних наслідків, але їх всіх єднає одне - шкода для здоров'я дитини або небезпека для її життя, не кажучи вже про порушення прав дитини

Класифікація типів жорстокого поводження з дітьми

Фізичне насильство:

- побиття;
- штовхання;
- спроби задушити;
- викручування рук та ін.;
- дитина є свідком знущань над іншими членами сім'ї;
- батько б'є чи гвалтує матір у присутності дітей;
- "погану" дитину фізично карають у присутності "хорошої" дитини;
- дитина є свідком фізичних знущань над іншою людиною, що не є членом її родини, та ін.;

сексуальне насильство;

- зґвалтування;
- нав'язування сексуальних стосунків;

- сексуальні дотики/поцілунки;
  - інцест (кровозмішення);
  - показ порнографії;
  - залучення дитини до виготовленні порнографічного продукту та ін.;
- використання "привілеїв" дорослих:**
- поводження з дітьми як з рабами чи слугами;
  - покарання, поводження як з підлеглими;
  - поводження як зі своєю власністю;
  - відмова повідомляти про рішення, що стосуються відвідин та опікунства;

заликування:

- використання своїх переваг - росту, розмірів та сили;
- навіювання страху за допомогою розповідей, дій, тестів, поглядів;
- крики, стресогенна поведінка;
- жорстокість щодо інших істот;

погрози:

- кинути дитину;
- самогубства;
- заподіяти фізичної шкоди;
- заподіяти шкоду іншим людям, тваринам, рослинам...;
- розлюбити дитину;
- "силами зла", що покарають дитину, та ін.;

використання "вищих сил", громадських установ:

- загроза суворого покарання Богом, судом, міліцією, школою, спецшколою, притулком, родичами та психіатричною лікарнею;

ізоляція:

- контролювання доступу дитини до інших людей: бабусі/дідуся, однолітків, братів/сестер, батька/матері, інших людей;

- контролювання перебування дитини у помешканні, заборона виходити з дому;

- контролювання спілкування дитини з друзями, аж до перешкоджання спілкування за допомогою Інтернету;

- зачинення дитини у коморі, сараї чи туалеті, чи у будь-якому закритому приміщенні вдома,...;

- обмеження спілкування з дитиною, аж до повного ігнорування її потреби у спілкуванні;

- емоційне насильство:

- приниження;

- використання скарг для тиску на дитину;

- використання дітей в якості довірених осіб;

- крики;

- непослідовність;

- присоромлення дитини;

- використання дітей у конфліктах між батьками;

- "торговельна" поведінка одного з батьків щодо любові до дитини;

економічне насильство:

- незадоволення основних потреб дитини;

- відмова чи зволікання у виплаті аліментів;

- повна відмова дитині в грошах;

- контролювання дитини за допомогою грошей;

- відмова дитині у підтримці;

- використання дитини як засобу торгу при розлученні;

- нав'язування дитині економічно обмеженого способу проживання без суттєвої необхідності;
- примушування дитини до важкої праці.

Основні характеристики насильства в сім'ї

Дуже важливо розібратися в тому, що є притаманним саме насильству, чим воно відрізняється від випадкового прояву сили, від нещасного збігу обставин.

Нам потрібно зрозуміти, як розпізнати насильство, як воно впливає на самопочуття, на самооцінку людини, на долю жертви насильства і що саме породжує насильство; зокрема, домашнє насильство, звідки воно береться і як йому запобігати, як долати наслідки насильства. В цьому контексті важливим є і розуміння психології насильника, витоків насильницької поведінки, засобів соціального захисту жертв насильства та психологічної роботи з насильниками.

Відомий польський психолог, що ретельно досліджував проблему насильства в сім'ї, Єжі Меллібруда виділив 4 ознаки насильства:

- насильство завжди здійснюється за попереднього наміру;
- суть насильства полягає у порушенні прав і свобод конкретної людини;
- насильство є таким порушенням прав і свобод людини, що унеможливує її самозахист;
- насильство в умовах відсутності самозахисту призводить до реальної шкоди, тобто фізичної та психічної травми.

Досвід надання психологічної допомоги жінкам і дітям - жертвам домашнього насильства свідчить про те, що, дійсно, домашнє насильство є досить розповсюдженою формою існування великої кількості сімей в Україні. Досить поширеними формами насильства поряд із побиттям та фізичним знущанням є суцільний економічний контроль, приниження, брудні лайки, примус до сексу, заборона працювати тощо.

Коли розглянути надані вище риси насильства, то, виявляється, що інтенційність (попередній намір) домашнього насильства притаманна насильникам як на свідомому рівні ("Я вас всіх навчу, як треба жити", "Я вас годую, і ви все повинні робити так, як я вимагаю", "В моїй сім'ї правила життя повинні бути такими, як у сім'ї моїх батька та матері" тощо), так і на підсвідомому - "Ви всі повинні мені догоджати, здогадуватись, чого я хочу, а не здогадається, то тримайтеся...".

Діючи у відповідності зі своїми бажаннями та примхами, насильник навіть не розглядає своїх підлеглих, дружину та дітей, як особистостей, в яких можуть бути якісь права, наприклад, право на свою власну думку, право мати якісь бажання чи уподобання, право приймати якісь рішення, право на інформацію, що стосується життєво важливих питань існування сім'ї тощо. Тому їх права постійно порушуються, рішення "головної" особи не обговорюються. Зустрічаються сім'ї, в яких чоловік, голова та встановлювач жорстких правил існування сім'ї, не дозволяє дружині та дітям навіть звертатись до нього з власної ініціативи.

Насильство має місце, коли об'єкт насильства не може себе захистити чи це фізично більш слабка жінка, чи вкінцець зневірена в собі; чи дитина не може бути такою ж брутальною та жорстокою, як батько, бо вважає, що така поведінка батька є нормою, бо іншої не бачила; чи всі жертви насильства вкінцець залякані, відчувають безліч страхів і не вірять, що хтось чи щось може їх захистити, і багато інших варіантів, що розв'язують руки насильнику.

Шкода від домашнього насильства величезна. Всі ми знаємо про страшні наслідки фізичного насильства - смерть, каліцтво, синці... А хто рахував руйнівні для формування особистості психологічні наслідки домашнього насильства:

- життя жертв домашнього насильства у постійному страху;
- брак позитивних почуттів;
- не реалізовану потребу у самовираженні як жінки, так і дітей;
- катастрофічно знижену самооцінку жертв насильства, впевненість у тому, що вони ні на що не здатні;
- обман, пристосовництво як основну модель поведінки членів родини;
- інформаційну депривацію (брак важливої для життя сім'ї інформації);

- життя у повному обмеженні свободи;
- депресію, як реакцію жертви на насильство;
- сприйняття дитиною насильницької моделі існування сім'ї за норму;
- агресивну, аж до злочинної, поведінку дітей та підлітків і багато інших.

Джерело:

<http://nemmcpsd.vn.ua/index.php/novyny-1/99-vydy-nasylstva-ta-ikh-klasyfikatsiia>

Додаток 2

Корисні посилання

1. **<https://1547.ukc.gov.ua/dovidkova-informatsiya/protydiya-nasylstva-za-oznakoyu-stati/vydy-nasylstva/>**

Гаряча лінія з питань протидії торгівлі людьми, запобіганню та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей.

2. **<https://rozirvykolo.org/>**

Громадська організація „Ліга соціальних працівників України”
код ЄДРПОУ 21708269
вул. Антоновича 72, м. Київ, 03150
тел. (044)287-77-70, e-mail: lswu@ukr.net

Інформаційна кампанія «Розірви коло» – це частина масштабної програми UNFPA, Фонду ООН у галузі народонаселення із протидії та запобігання домашнього та/і гендерно зумовленого насильства в Україні. Кампанія реалізується за підтримки уряду Великої Британії та сприяння Офісу Віце прем'єр-міністерки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

З 2015 року кампанія кидає виклик переконанням, які виправдовують гендерно зумовлене насильство, та працює над тим, щоб до 2030 року в українському суспільстві була нульова толерантність до усіх його проявів.

Щорічно кампанія переконує близько 15 мільйонів людей не терпіти насильство.

На платформах кампанії доступні:

- інформація про види та ознаки насильства у стосунках,
  - поради для людей, що стали свідками або зазнали домашнього насильства,
  - контакти сервісів допомоги та корисні матеріали для завантаження.
-